

**TALABALARDA REFLEKSIVLIKNI RIVOJLANTIRISH ASOSDA
XORIJIY TILLARNI O‘QITISHNING INNOVATSION
TENDENSIYALARI**

Qodirova Maxfuzaxon Axmadovna

tadqiqotchi, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotatsiya. Maqolada ta’lim jarayonida talabalar refleksivligini rivojlantirish asosda xorijiy tillarni o‘qitishning innovatsion tendensiyalari yoritib o‘tilgan. Shuningdek, refleksivlik ingliz tili yo‘nalishi talabalarining o‘z hayoti va kasbiy faoliyatlarida muhim ahamiyat kasb etishiga oid fikrlar tavsiflangan.

Kalit so‘zlar: talabalar, refleksivlik, fikrlash, imkoniyatlar, rivojlanish, innovatsiya, tendensiya.

Talabalar refleksivlik va uning mohiyatini tushunish jarayonida, o‘z shaxsiy hayotini, faoliyatini tahlil qilishda muhim ahamiyat kasb etishini anglab boradi. Refleksivlik omillari sifatida talaba o‘zini o‘rganishi, faoliyatini tahlil qilishi va baholash qobiliyatini rivojlantirishi kabilar sanab o‘tiladi. Refleksivlik tushunchasi ingliz tili yo‘nalishi talabalarining o‘z faoliyatlarini, o‘z istaklar va xayollarini nazorat qilish uchun zarur bo‘lib, o‘zini tahlil qilish va o‘zini yaxshi tushunishning dastlabki qadami hisoblanadi. Talabalar uchun mustahkam hayotning yo‘lini ochadi va ularni faol ijtimoiylashishga olib keladi. Refleksivlik tushunchasining o‘ziga xos jihatlari shundaki, talaba o‘zini tahlil qilishda bir nechta muhim xususiyatlarni namoyon etadi. Ular quyidagi ko‘rinishlarda bo‘lishi mumkin:

- o‘zgarishni yaxshi his qilish;
- o‘z qarorlarini mustahkamlashtirish;
- o‘zini rivojlantirish; boshqalar bilan o‘zaro munosabatlarni kuchaytirish;
- yaratuvchilik va innovatsiyalarni rivojlantirish [1].

Talabalarning o‘zlarini tahlil qilish, o‘zini o‘rganish va o‘zgarishlarni amalga oshirish yo‘llarini o‘rganishida “refleksivlik” tushunchasini nazariy jihatdan o‘rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu tushuncha, ingliz tili yo‘nalishi talabalarining dars mashg‘ulotlari davomida mustaqil fikrlashlariga katta imkon beradi va kasbiy jihatdan rivojlanishni rag‘batlantiradi. Ushbu tushunchani oliy ta’lim muassasalarining ingliz tili yo‘nalishi talabalarida

rivojlantirish jarayoni bevosita amaliyot bilan bog’liq bo’lib, unda asosiy xususiyatlar ko’rinadi.

Oliy ta’lim muassasalari ingliz tili yo’nalishi talabalarida refleksivlikni rivojlantirishning bir qator omillari mavjud bo’lib, ular quyidagilardir:

- talabalar o’z xayollari va hissiyotlarini tahlil qilish – o’z xayollari, o’z o’ylari va o’z hissiyotlarini o’rganishni o’z ichiga oladi. Bunda talabalar o’z hayoti va faoliyatlariga oid o’zini tahlil qilish imkoniyatini yaratadi [4].

- talabalar o’z qarorlarini qabul qilish – o’z qarorlarini qabul qilish va o’z fikrlarini tahlil qilish jarayonini o’z ichiga oladi. Bunda talabalar shaxsiy hayotida va kasbiy faoliyatga tayyorlanish jarayonida muhim chora-tadbirlarga oid mustaqil qarorlarni qabul qilish kompetentligini rivojlantiradi.

- boshqalar bilan o’zaro munosabatini tahlil qilish – talabani boshqalar bilan o’zaro munosabatlarini tahlil qilishga o’rgatadi. Bunda talabalar boshqalar bilan o’zaro aloqalarini o’zgartirishi, yangilashi va munosabatlarni yo’lga qo’yishi uchun kerak bo’ladigan omil hisoblanadi.

Refleksivlik, talabalarda o’z hayotini, faoliyatini yaxshi tahlil qilish, o’zini o’rganishi va o’zgarishlarni amalga oshirishida yordam beradigan muhim mazmunli tushunchadir [3]. Shu bois, ingliz tili yo’nalishi talabalarida refleksivlikni rivojlantirish jarayoni amali faoliyat bilan chambarchas bog’liq bo’lib, u quyidagi omillarni ham o’z ichiga oladi:

- o’z faoliyatlarini ko’rib chiqishi – talabalar o’z faoliyatlarini ko’rib chiqish jarayonida o’z fikrlarini tahlil qilishga, ularning to’g’ri va noto’g’ri ekanligini aniqlashga yordam beradi. Yangi yondashuvlarni topish va amaliyotga joriy etishga o’rgatadi.

- o’z qarorlarini qayta qabul qilish – talabalarga o’z qarorlarini tanlash va ularga qanday o’zgartirishlar kiritishni o’rgatadi. Talabalar o’zi avval qabul qilgan qarorlarini keng mushohada qilib, ularni o’zgartirishga, yaxshi o’qishga va muhim masalalar yechimini topishga imkoniyat yaratiladi.

- boshqalar bilan o’zaro munosabatlarni rivojlantirish – talabalarga boshqalar bilan o’zaro munosabatlarni o’zgartirishga va uni rivojlantirishga yordam beradi. Talabalarning ijtimoiylashuvini, boshqalar bilan o’zaro fikrlar almashinishi va o’zaro munosabatlar o’rnatishini o’z ichiga oladi.

Ingliz tili yo’nalishi talabalarida refleksivlikni rivojlantirish jarayonida o’zlarini, o’z fikrlarini yaxshi tushunishi va ularni boyitishni o’rganishlariga yordam beradi. Bu tushuncha, talabalarni dars mashg’ulotlarida kasbiy

salohiyatini rivojlantirishlari uchun yaxshi o’qishi, o’zgarishlarni qabul qilishi va shuning bilan birga shaxsiy hayotlarini mustaqil boshqarish yo’llarini o’rgatadi. Talabalarning shaxsiy hayotlarini mustaqil boshqarishda, o’zgarishlarni qabul qilishda va o’zlarini rivojlantirishda yordam beruvchi vosita sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Talaba-yoshlar uchun o’z fikrlarini, o’zini tahlil qilish, o’zgarishlarni amalga oshirishni o’rganish jarayoni yeng yaxshi va foydali usullardan sanaladi. Oliy ta’lim muassasalarining ingliz tili yo’nalishi talabalarida refleksivlik rivojlantirish innovatsion tendensiyalardan sanaladi. Talabalar kasbiy faoliyati bilan birga shaxsiy hayotini yaxshi tushunishi va innovatsion o’zgarishlarni amalga oshirishda katta ahamiyat kasb etadi. Shu bois ham ushbu tushuncha, talabalarga o’z hayotlarini tahlil qilish, o’zlarini boshqarish va o’zgarishlarni amalga oshirish yo’llarini o’rganishda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Войтик И.М., Семенов И.Н. Оценка и развитие рефлексивного мышления: Учеб. пособ. Новосибирск: СибАГС, 2001. – 144 с.
2. Крайнова Ю.Н. «Саногенная рефлексия в структуре эмоциональной компетентности будущих педагогов». Кан. дисс. автореф. – Москва: 2010 г. - 8 с.
3. Qodirova M.A. Pedagogical-psychological factors of intellectual development of students based on reflectivity // International Journal of Education, Social Science & Humanities. Finland Academic Research Science Publishers. 2023. Volume-11, Issue-6. – P. 890-897.
4. Qodirova M.A. Ingliz tili yo’nalishi talabalarida refleksivlikni rivojlantirish va ularning o’zini tahlil qilish, o’zgarishlarni amalga oshirish turlari // Pedagogika. – № 1. 2025. – Toshkent, – B. 109-112.